

scheiden: er is een grote middengroep (54%) van leerlingen die laag noch hoog scoren op de twee schalen. Voor deze leerlingen maakt het niet uit welke lessen ze volgen.

De tweede groep bestaat uit de leerlingen die midden of hoog scoren op de ingenieursschaal en midden of hoog scoren op de beeldhouwersschaal (circa 26%). Dit zijn kennelijk leerlingen met een uitgesproken schrijfstijl, hetzij met de nadruk op plannen, hetzij gericht op reviseren. Er zijn ook leerlingen die zowel veel plannen, als veel reviseren. Al deze leerlingen leren het meest van de ingenieurslessen.

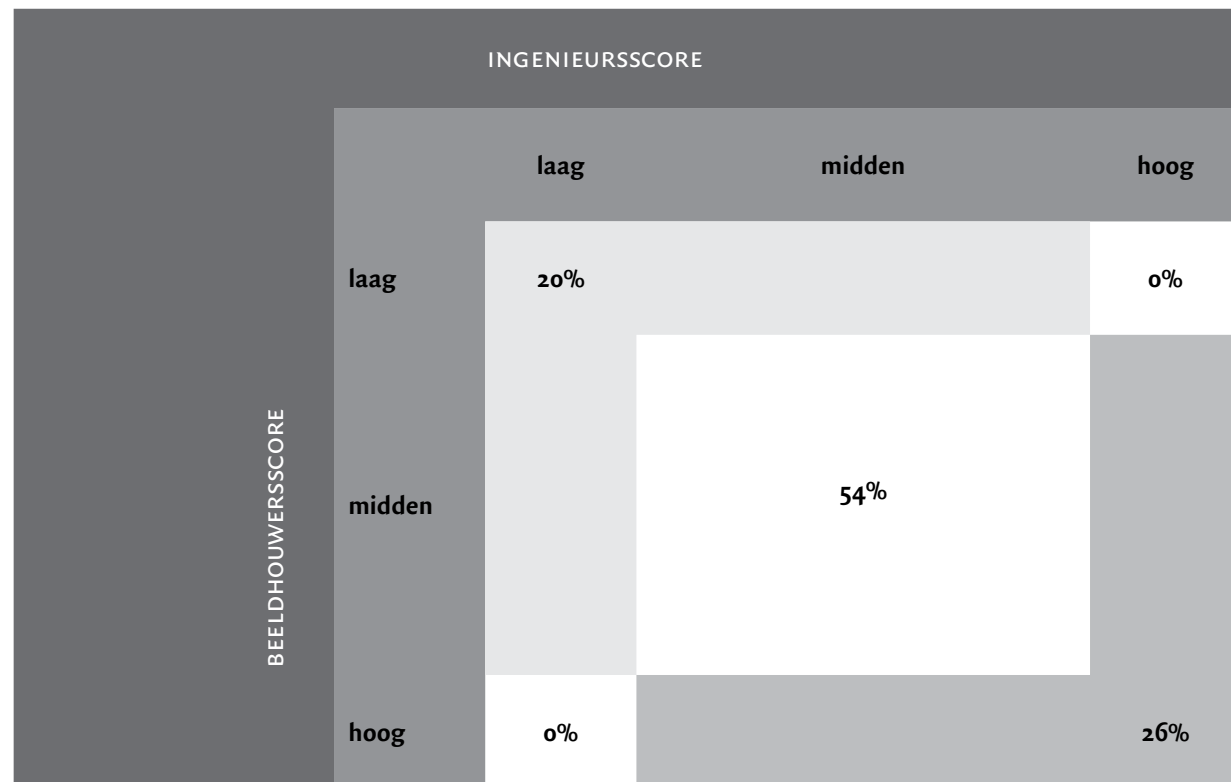
De derde groep (circa 20%) heeft blijkbaar nog geen uitgekristalliseerde schrijfstijl: zij scoren laag tot midden op de ingenieursschaal en laag tot midden op de beeldhouwersschaal. Zij kunnen het beste de beeldhouwerslessen volgen.

Uit de figuur blijkt verder dat het percentage leerlingen dat volledig beeldhouwer is (dus alleen maar reviseert en niet plant) verwaarloosbaar klein is. Hetzelfde geldt voor het aantal leerlingen dat volledig ingenieur is (dus alleen maar plant en niet reviseert): ook dat percentage is te verwaarlozen.

We begonnen dit artikel met een verwijzing naar de bouwplannen, stappenplannen en planningsschema's die leerlingen in de meeste taalmethodes voorgeschoteld krijgen. Op basis van dit onderzoek kunnen we enige nuance aanbrenge in deze manier van schrijfvaardigheidsinstructie. Immers: niet voor alle leerlingen blijkt het handig te zijn om eerst te plannen in schema-vorm en daarna te schrijven. Voor leerlingen in havo/vwo 4 die nog geen duidelijke schrijfstijl hebben ontwikkeld, is het beter om ze eerst een denkversie te laten schrijven en die eerste versie vervolgens grondig te laten reviseren. Voor de middengroep zou kunnen gelden dat leerlingen kunnen kiezen welk type lessen ze willen volgen. Zo blijkt dat met het aanbieden van één route, een kwart van de leerlingen niet optimaal bediend wordt. Met een aantal kleine aanpassingen zijn er twee routes en wordt de hele klas bediend. ■

NOTEN

1. Marleen Kieft en Gert Rijlaarsdam werken aan het Instituut voor de Lerarenopleiding (UvA) aan een project rondom het integreren van schrijfvaardigheid en literatuur.
2. U kunt de lessen opvragen via e-mail: <marleen@ilo.uva.nl>.

Percentage van de leerlingen dat beter af is met de beeldhouwerslessen
 Percentage van de leerlingen dat beter af is met de ingenieurslessen

Figuur 2. Resultaten voor schrijfvaardigheid.

Farouzan Mohammadi van het Nova Collegeen haar Zweedse gesprekspartner. Foto: Ronald Theuns.

Videoconferencing op het Nova College

Leerlingen van het Nova College in Hoofddorp onderhouden contacten met tweede-taalleerders in een ander land van Europa. Ze zien en spreken elkaar via een op de computer gemonteerde mini webcam van nog geen 50 euro. Zo oefenen Europese leerlingen hun gespreksvaardigheid. Hun beloning is het besef dat het leren van een taal ergens voor dient. Videoconferencing Europe is gestart in 2002 en wordt ondersteund door de EU met een Grundtvig 2 - subsidie.

John Daniëls

Het Nova College <<http://www.novacollege.nl/>> is een Regionaal Opleidingen Centrum met 22 vestigingen in Haarlem en omstreken. Het telt ruim 14.000 leerlingen. De vestiging Hoofddorp heeft een afdeling vavo. Dat staat voor voortgezet algemeen volwassenenonderwijs. Het vavo herbergt de opleidingen vmbo theoretische leerweg, havo en vwo en biedt volwassenen maar ook jongeren de kans een diploma te behalen, een taal te leren of op andere gebieden de algemene ontwikkeling te vergroten.

De videoconferenties vinden plaats op de vavo-afdeling van de school. Carla Leemans, opleidingsmanager vavo, is de promotor van deze praktische manier van taalverwerving. Zij onderhoudt ook de contacten met de partnerscholen in België, Frankrijk, Noorwegen, Spanje en Zweden en roostert de docenten vrij om deel te kunnen nemen aan de jaarlijkse voorbereidende conferen-

tie in steeds een ander deelnemend gastland. De aan het project deelnemende talentocenten krijgen enkele taakuren. Zonder de inbreng van een functionaris op schoolleidingsniveau komen dit soort internationale projecten niet van de grond.

Afspraken

Het Europees Platform subsidieert de jaarlijkse voorbereidende conferentie. De docenten van de deelnemende scholen maken dan afspraken over de videoconferenties van het nieuwe schooljaar. Op de websites van de scholen staat een Engelstalig protocol dat ook de voor dat jaar bedachte onderwerpen vermeldt. Bovendien kunnen de gekoppelde scholen aangeven welke dagen hun voorkeur hebben. Zijn deze vastgesteld, dan overleggen de scholen daarna over het tijdstip van de gesprekken. Er zijn enkele gespreksronden, die elk niet langer dan 15 minuten duren. Er doen steeds drie leerlingen mee: één spreker en twee die aantekeningen maken, bestemd voor de klassikale nabespreking. In

de eerste ronde stellen de sprekers, na het uitwisselen van personalia, elkaar vragen over de gewone zaken uit het leven zoals school, hobby's, uitgaan, muziek, wel of niet roken en drinken, relaties enzovoort. Ze beantwoorden uiteraard de vragen die hun gesteld zijn. Tijdens het tweede en derde contact staan twee thema's centraal. Eén van de thema's gaat over Europa. Het voordeel van de jaarlijks vast te stellen onderwerpen is dat de docenten met hun leerlingen voorafgaand aan de gesprekken het noodzakelijke taal materiaal kunnen verzamelen en oefenen. Zo kunnen ze goed voorbereid voor de webcam verschijnen. Voor het lopende schooljaar hebben de scholen onderwerpen vastgelegd in de volgende rubrieken: Europa, het land en de streek waarin ik woon, politieke kwesties, scholing, kunst, cultuur en taal, sport en spel.

De gesprekken in de tweede en derde ronde worden opgenomen en in een rapport vastgelegd. Dit voorkomt een te grote vrijblijvendheid. Voor dit jaar hebben de deelnemers afgesproken dat de leerlingen geen cijfer krijgen voor hun prestatie. De scholen evalueren de videoconferenties elk jaar. Daarbij komen vragen aan de orde over de lestijd die de leerlingen aan het webcamproject hebben besteed, of de gesprekken plaatsvinden tijdens de reguliere lessen of daarbuiten en of ze er een cijfer voor krijgen of niet. De deelnemers geven op een voorgedrukt formulier de positieve en negatieve ervaringen van het project aan. Dit leidt niet alleen tot verbeteringen in de daarop volgende videoconferenties; de scholen krijgen ook inzicht in de meerwaarde van deze vorm van synchrone communicatie.

De videoconferentie

De gesprekken die ik bijwonen vinden plaats in een hoekje van het computerlokaal op de computer waarop de webcam is gemonteerd. Aan de andere computers werken leerlingen. Het gepraat schijnt ze niet te storen. Voor de videoconferentie is geen speciale software nodig. Het bij de leerlingen bekende Microsoft Messenger heeft naast de chatoptie ook een webcamfunctie. Zoals op de afbeelding is te zien, bestaat het scherm uit drie delen: rechts onder elkaar de twee communicerende leerlingen, links de chatbox. Ronald Theuns is beheerder van wat op deze school heet 'de onderwijs specifieke leeromgeving'. Hij heeft voorafgaand aan de videoconferentie de verbinding gelegd met zijn collega van de Växjö Katedralskola in Zweden. De voertaal is Duits want vandaag komen Luke van Drie, Analda Winkel, Bart Nawalany en Forouzan Mohammadi,

leerlingen van docente Duits Tineke van der Zel, aan het woord. Wegens mijn bezoek is ze er zelf bij. Dat is een uitzondering: haar leerlingen, maar ook die van haar Zweedse collega weten precies wat ze moeten doen. De Nederlandse leerlingen hebben van hun juf voor alle zekerheid een twintigtal vragen op papier meegekregen voor het geval het gesprek stopt. Het zijn onder andere vragen over naam, leeftijd, samenstelling familie, sportbeoefening en voorkeur voor televisieprogramma's.

Omdat dit jaar het thema *Gesunde Nahrung und Gesundes Leben* is, heeft Tineke van der Zel ook vragen opgenomen over gewicht, gezond en ongezond eten, de maaltijden thuis en lievelingsrecepten, om te eindigen met de vraag 'Sollte man McDonalds verbieten?'. Interessant is dat er bij dit onderwerp aan beide kanten van de lijn wat onbegrip over de namen van fast food producten ontstaat. Zelf ben ik geen McDonalds-kenner en ik weet dus niet over welke waren ze spreken en wat de misverstanden precies zijn, maar ik zie wel dat leerlingen hier echt met elkaar communiceren om begripsproblemen op te lossen: de Zweedse en Nederlandse McDonalds gebruiken kennelijk andere namen. Opvallend is dat de leerlingen zich bij het Duits houden en niet, zoals je zou verwachten, overschakelen op Engels. Het is voor de leerlingen van beide scholen het eerste contact. 'Als leerlingen zich voor de bovenbouw van het vavo aanmelden, hebben ze drie à vier jaar Duits gehad, maar voor het niveau van 4-havo is hun productieve taalvaardigheid bedroevend laag', zegt Tineke van der Zel. Om het niveau van de videoconferenties te verhogen gaat ze aan de partners voorstellen chatsessies en e-mail contacten aan het uitwisselingsprogramma toe te voegen. Ondanks de geringe taalvaardigheid aan beide kanten, doen de leerlingen, weliswaar wat lachering, zeer hun best om te communiceren.

Leerzaam of niet?

Alleen voor de webcam met een leeftijdgenoot, die in het zelfde leerschuitje zit, durven de leerlingen meer te zeggen dan in de klas. 'Dit is pas het begin van het experiment', zegt Carla Leemans. 'We hebben geen ruimte genoeg bij de webcam-computer voor de twee notulerende leerlingen. Daarom wijken wij af van de formule dat de gesprekken met vier leerlingen worden gehouden, waarvan er twee notuleren. Er moeten ook schotten tussen de computers komen, dat stoort minder. We overwegen ook om leerlingen, die thuis een webcam hebben, zelf per e-mail afspraken te laten maken met een toegewezen leerling van een partnerschool'. Dit is een uitstekende optie, vooral als de betrokken leerlin-

gen zelfstandig de gesprekken beginnen met eenvoudige taaluitingen en doorgaan met de door de docenten vastgestelde onderwerpen, als het blijkt te klikken tussen ze. De leerlingen aan beide zijden van de lijn moeten er dan wel een gewoonte van maken om na het gesprek in de chatbox van MSN even hun gesprek samen te vatten en ter controle te versturen aan hun docenten. Technisch is deze synchrone communicatie met beeld en geluid geen enkel probleem en voor de kosten hoeven scholen en hun talendocenten het niet te laten. Als om 13.00 uur de videoconferentie begint, is het grootste probleem van de opleidingsmanager al opgelost – namelijk dat van het tijdstip. Daarbij is het tijdsverschil tussen de landen niet het grootste probleem; het kiezen van een tijdstip waarop de leerlingen van beide scholen beschikbaar zijn, is vooral lastig. De leerlingen in de betrokken landen hebben immers niet op hetzelfde uur Duits. In Zweden kunnen ze dat simpel oplossen: vanaf 13.00 uur hebben ze in dat land geen les meer, terwijl de vavo-leerlingen lange dagen maken. De Zweedse leerlingen kunnen de videoconferencing in niet lesuurgebonden werktijd doen, zodat zij zich makkelijk aan kunnen passen aan de lestijdstippen in de andere landen.

Op het Nova College in Hoofddorp zetten schoolleiding en talendocenten zich in voor het Europese videoconferencing project. Ze benutten de technische mogelijkheden van beeld en geluid en zorgen voor gesprekspartners voor hun leerlingen. Deze doen er graag aan mee, omdat ze buiten het leslokaal de taal met leeftijdgenoten kunnen oefenen zonder de druk van een kritische docent en een meeluisterende klas. Ook de talendocenten van de aan het Europese project deelnemende scholen hebben er baat bij. Ze leren van elkaar en oefenen ook nog hun eigen gespreksvaardigheid in de taal die ze geven. Dit lijkt me een uitstekende manier van nascholing.

Bij de beoordeling van wat ik de leerlingen voor de webcam heb zien en horen doen moet ik in aanmerking nemen dat dit de eerste keer is dat ze rechtstreeks contact hebben met een voor hen onbekende buitenlandse leeftijdgenoot. Ze krijgen daarbij niet eens de tijd om rustig even te kijken hoe deze eruit ziet. Als leerlingen een lesopdracht als nuttig ervaren, dan zullen ze daarvoor moeite doen. Als ze dan ook nog de aarzelende eerste contacten van deze videoconferencing vrijwillig voortzetten, dan mag je toch wel spreken van zinnig talenonderwijs. Om die reden verdient deze moderne vorm van taalonderwijs op het Nova College navolging. ■

KALENDER

- 10, 11, 12 maart Nascholing recente Duitstalige literatuur en film, Landheim Rothenberge (D) <www.rug.nl/ucllo/nascholing/progo304/talen/recentDuits>
- 11 maart Lente-dag, Studiedag Letteren, KCV en CKV, Amsterdam <www.onderwijscentrum.vu.nl>
- 18 maart VLLT Congres Engels 2005, Ede <van.der.ven@home.nl>
- 19 maart Semi-finale BBC Young Writers and Public Speaking Competition, Utrecht
- 19 maart Jaarvergadering VDSN, Hilversum <www.vdsn.nl>
- 1 april Nascholing Electronisch gereedschap voor het taalvaardigheidsonderwijs, Amsterdam <www.hum.uva.nl/mastercourses>
- 5-9 april 39e IATEFL Cardiff <www.iatefl.org>
- 8-9 april VLLT Congres Frans 2005, Ede
- 9 april Finale BBC Young Writers and Public Speaking Competition, Den Haag
- 15 april Studiedag plezier in het leren, Ede <www.intertaal.nl>, <www.volksuniversiteit.nl>
- 15 april Discussiedag Nederlands-Duitse cultuurverschillen, Groningen <www.rug.nl/let/duits>
- 23 april NOaV Studiedag Volwassenenonderwijs, Utrecht, <www.levendetalen.nl>
- 28 april Anéla Studiedag Meertaligheid, Utrecht <www.anela.nl>
- 29 april – 5 mei Internationale Deutsch olympiade, Warschau <www.duits.de>
- 20 mei VLLT Studiedag Italiaans 2005, Amsterdam <www.levendetalen.nl/italiaans/index.htm>
- 1-6 augustus Internationale Deutsch Lehrertagung (IDT) Graz <www.idt-2005.at>
- 25-29 augustus AIPI Congres (Italiaans), Krakow (P) <www.brunette.brucity.be/heff/ictl/ti/aipi>
- 26 september – 1 oktober Comenius 2.2.-curriculum A Framework for Freedom: towards good practice in learner autonomy and intercultural competence in the foreign language classroom, Almuñecar <www.europeesplatform.nl>